

REALIZACJA LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU ORAZ FUNKCJONOWANIE STOWARZYSZENIA

Lokalna Grupa Działania „ZIEMI CHEŁMSKIEJ”

- RAPORT EWALUACYJNY ZA ROK 2019

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 – Ministerstwo Rolnictwa
i Rozwoju Wsi. Raport opracowany przez Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Ziemi Chełmskiej”,
współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Poddziałania 19.4 „Wsparcie na rzecz kosztów
bieżących i aktywizacji” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020.

Spis skrótów

LGD – Lokalna Grupa Działania

LSR – Lokalna Strategia Rozwoju

PROW – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 - 2020

UM WL - Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie

UG – Urząd Gminy

Spis skrótów	2
Wstęp	4
1. Założenia metodologiczne.....	6
Przedmiot ewaluacji	6
Cel ewaluacji.....	6
Cele szczegółowe:.....	6
Kryteria Ewaluacji	7
Zakres badania.....	7
Wyniki ewaluacji:.....	11
Odbiorcami ewaluacji są:	11
2. Ocena realizacji LSR	12
Nabory wniosków w 2019 roku.....	13
Doradztwo	15
Działania wspierające realizację Strategii.....	15
3. System wdrażania LSR	19
Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia	19
Rada Programowa LGD.....	19
Zarząd Stowarzyszenia	20

Wstęp

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Ziemi Chełmskiej” jest dobrowolnym, samorządnym, trwałym zrzeszeniem osób fizycznych i osób prawnych, w tym jednostek samorządu terytorialnego zarejestrowanym w KRS 9 września 2008 r. pod numerem 0000313222. Bezpośredni obszar działalności stowarzyszenia obejmuje 7 gmin powiatu chełmskiego: Białopole, Dorohusk, Dubienka, Leśniowice, Kamień, Wojślawice, Żmudź oraz gminę Horodło w powiecie hrubieszowskim. Stowarzyszenie powołane zostało do wdrażania na obszarze w/w gmin inicjatyw rozwojowych, które reguluje obecnie ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz.U.2015.378). Celem stowarzyszenia jest działalność na rzecz rozwoju obszarów wiejskich i ich mieszkańców, wspieranie i upowszechnianie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, rozwoju gospodarki opartej na wiedzy, budowanie partnerstwa i dialogu na rzecz zrównoważonego rozwoju wsi oraz aktywizowanie społeczności lokalnych na obszarach wiejskich.

Zgodnie z zapisami statutu organizacji (§ 2 ust. 2) podstawą do prawidłowego funkcjonowania i realizowania przez Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Ziemi Chełmskiej” celów statutowych jest dokument zawierający analizę historyczno-społeczno-gospodarczą obszaru działania Stowarzyszenia o nazwie *Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Ziemi Chełmskiej” na okres programowania 2014-2020*. Dokument ten zawiera diagnozę problemów na obszarze działalności stowarzyszenia, wyznacza cele i kierunki działań, jak również określa sposób wyboru i oceny operacji, które mają uzyskać wsparcie ze środków europejskich.

W związku z faktem, że działalność LGD związana jest z obsługą i wydatkowaniem środków publicznych, w tym środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej, zaplanowano szczegółowe procedury monitoringu i ewaluacji obejmujące zarówno wdrażanie lokalnej strategii rozwoju, jak również działalność samego stowarzyszenia. Zakres monitoringu i ewaluacji, sposób ich prowadzenia oraz kryteria oceny zostały określone w rozdziale XII Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Ziemi Chełmskiej” na okres programowania 2014-2020 oraz Załączniku nr 2 do tego dokumentu. Niniejszy raport obejmujący rok 2017 przygotowany został w oparciu o w/w wytyczne i odnosi się do przekrojowych zagadnień z zakresu działalności i funkcjonowania organizacji. Raport zawiera dane i wnioski zgromadzone w ramach ewaluacji działań prowadzonych przez oraz za pośrednictwem Lokalnej Grupy Działania „Ziemi Chełmskiej” w 2018 roku. Badanie zostało przeprowadzone w m-cu styczniu 2019 r.

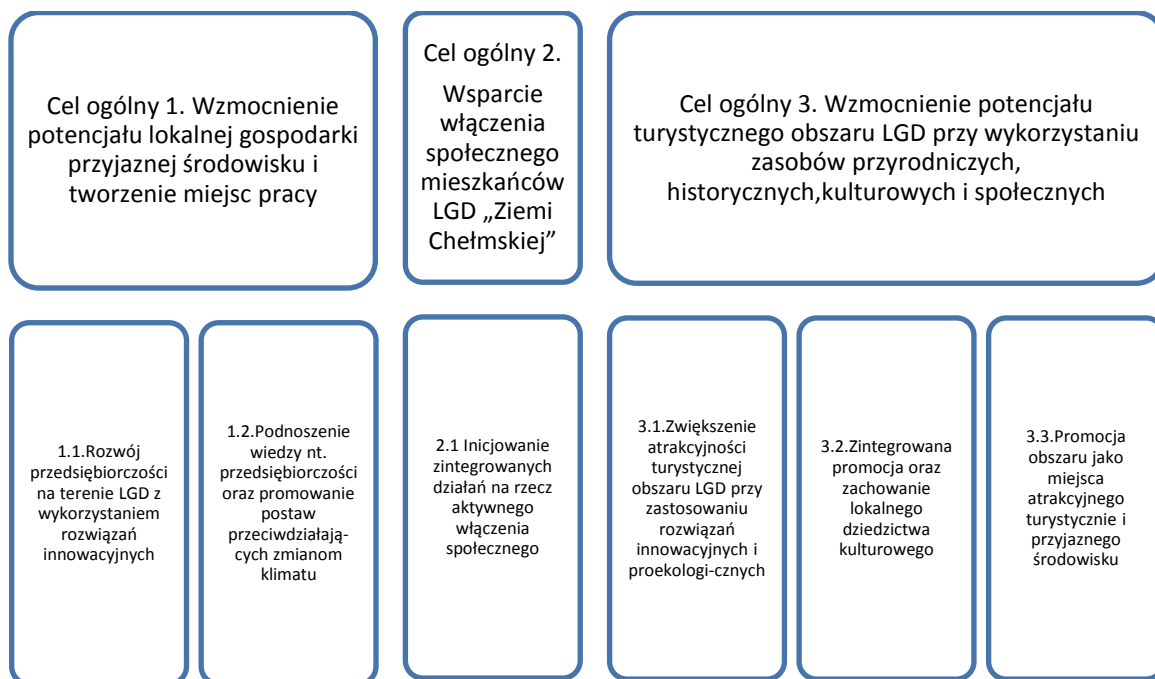
Zebrany materiał badawczy został poddany analizie, która umożliwiła wyciągnięcie wniosków skoncentrowanych wokół zagadnień związanych z efektami wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju oraz sposobu funkcjonowania LGD. Raport został podzielony na cztery części. Pierwsza zawiera opis

założeń metodologicznych – przedmiotu i celu, kryteriów, pytań badawczych, opis organizacji procesu badawczego. Główną część raportu (rozdział 2 i 3) stanowi prezentacja danych oraz wnioski wynikające z przeprowadzonego badania. Rozdział drugi zawiera ocenę realizacji strategii – przedstawiono w nim stopień osiągnięcia wskaźników zakładanych w LSR oraz opinię mieszkańców obszaru LGD i jego beneficjentów na temat wdrażania Strategii. W kolejnym, trzecim, rozdziale skupiono się na systemie wdrażania LSR. Poruszono w nim kwestie takie jak struktura LGD (rada, zarząd, biuro) oraz sposób ich funkcjonowania. Czwarty rozdział zawiera podsumowanie badań zawiera rekomendacje zbudowane na podstawie zgromadzonych wniosków.

1. Założenia metodologiczne

Przedmiot ewaluacji

Przedmiotem ewaluacji jest realizacja celów i przedsięwzięć zawartych w Lokalnej Strategii Rozwoju (LSR) przez oraz z pośrednictwem Lokalnej Grupy Działania „Ziemi Chełmskiej” w 2018 roku.

Realizatorem LSR jest Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Ziemi Chełmskiej”.

Cel ewaluacji

Głównym celem ewaluacji jest:

Określenie poziomu realizacji założeń Lokalnej Strategii Rozwoju (LSR) osiągniętego dzięki wdrożeniu poszczególnych elementów i etapów działań wykonywanych przez oraz z pośrednictwem Lokalnej Grupy Działania „Ziemi Chełmskiej” w 2019 roku.

Cele szczegółowe:

- określenie poziomu realizacji założeń Lokalnej Strategii Rozwoju (LSR),
- określenie czynników wpływających na stopień osiągnięcia zakładanych założeń,
- określenie dotychczasowych rezultatów realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju (LSR)
- identyfikacja efektów działań, nieprzewidzianych w jego założeniach

- ocena trwałości efektów prowadzonych działań i identyfikacja czynników wpływających na trwałość efektów,
- ocena korzyści społecznych działalności LGD,
- ocena spójności realizowanych działań z założeniami wstępnymi określonymi w LSR,
- wypracowanie rekomendacji odnośnie dalszej działalności LGD

Kryteria Ewaluacji

SKUTECZNOŚĆ

- Realizacji celów
- Realizacji projektów
- Promocji LGD oraz działań wdrażanych w ramach LSR
- Aktywizacji społeczności lokalnej
- Pracy pracowników

Trafność:

- Założeń realizowanych w ramach LSR
- Doboru kryteriów wyboru
- Alokacji środków
- Doboru szkoleń i doradztwa

Efektywność

- Ogłaszanych konkursów i realizowanych projektów
- Działań w ramach prowadzonych naborów
- Wydatkowanych środków finansowych

Zakres badania

Podczas planowania działań ewaluacyjnych zostały postawione pytania badawcze, wynikające z przyjętych celów oraz kryteriów ewaluacyjnych, dotyczące następujących zagadnień:

- Stopień realizacji celów, przedsięwzięć oraz wskaźników LSR
- Wpływ realizacji LSR na rozwój społeczny i gospodarczy obszaru LGD

Czy w wyniku realizacji Strategii nastąpił wzrost atrakcyjności rekreacyjno-turystycznej gmin objętych działaniami LGD „Ziemi Chełmskiej” oraz ich promocja w otoczeniu?

Czy w wyniku realizacji Strategii nastąpiła poprawa jakości życia mieszkańców obszaru umożliwiająca rozwój aktywności społecznej oraz ochronę lokalnego dziedzictwa historycznego, kulturowego i przyrodniczego?

- Budżet LSR i Harmonogram rzeczowo-finansowy LSR

Czy realizacja działań i ich finansowanie było monitorowane? W jaki sposób?

- Realizacja naborów w tym kryteria i procedury wyboru operacji, zainteresowanie społeczne naborem

Czy planowane w ramach LSR nabory były realizowane?

Czy w ramach naborów stosowano odpowiednie kryteria i procedury wyboru operacji?

Jakie było zainteresowanie społeczne?

- Plan komunikacji

W jaki sposób mieszkańcy są informowani o realizacji poszczególnych działań w ramach Strategii?

Jak mieszkańcy gmin objętych działaniem oceniają dostosowanie poszczególnych elementów Strategii do swoich potrzeb?

- Skuteczność promocji i aktywizacji społeczności lokalnej

Czy w wyniku realizacji Strategii nastąpiło zwiększenie poziomu aktywności społecznej oraz wzmocnienie kapitału społecznego w gminach powiatu chełmskiego: Białopole, Dorohusk, Dubienka, Leśniowice, Kamień, Wojstawice, Żmudź oraz gminę Horodło w powiecie hrubieszowskim?

- Działalność LGD (pracownicy i funkcjonowanie biura)

W jaki sposób Stowarzyszenie LGD „Ziemi Chełmskiej” jest postrzegane przez mieszkańców obszaru działania?

- Organ zarządzający, decyzyjny oraz kontrolny

Czy funkcjonowanie władz oraz biura jest skuteczne?

Zastosowane w trakcie badania techniki badawcze obejmowały:

1. Analiza danych zastanych.

Przeanalizowana została następująca dokumentacja związana z realizacją Strategii:

- Treść Lokalnej Strategii Rozwoju LGD oraz jej aktualizacji;
- Raporty oraz sprawozdania z realizacji Strategii za 2019 rok;
- Zestawienia finansowo – rzeczowe z realizacji operacji za 2019 rok;
- Dokumentacja z działalności LGD (posiedzeń zarządu, rady, walnego zebrania) za 2019 rok;

- Informacje zamieszczone na stronie internetowej Stowarzyszenia;
- Informacje na temat działań LGD zamieszczane w lokalnych mediach;
- Dokumenty i opracowania będące wynikiem zrealizowanych przez LGD działań.

2. Wywiad grupowy z członkami zarządu LGD

W dniu 15 stycznia 2019 r. został przeprowadzony wywiad grupowy z członkami zarządu Stowarzyszenia, w którym uczestniczyły 2 osoby.

3. Analiza wywiadów z mieszkańcami gmin objętych działaniem LGD oraz ankiet wypełnionych przez tą grupę respondentów.

Wśród odbiorców działań realizowanych przez LGD przeprowadzono ankietę służącą poznaniu opinii o jakości działań podejmowanych przez LGD i usług doradczych świadczonych przez LGD, jak również ankietę on-line oceniającą wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju. Uczestnicy badania byli zróżnicowani zarówno pod względem płci, wieku, miejsca zamieszkania, wykształcenia oraz aktywności zawodowej, co pozwoliło uzyskać możliwie pełny zakres opinii mieszkańców obszaru LGD.

Elementy poddane badaniu	Źródła danych i metody ich zbierania	Analiza i ocena danych
Stopień realizacji celów, przedsięwzięć oraz wskaźników LSR	<ul style="list-style-type: none"> • sprawozdania, • rejestr danych LGD, • ankiety, • raporty kwartalne 	<p>Ocena celowości i trafności założeń realizowanych w ramach LSR.</p> <p>Określenie stopnia realizacji poszczególnych celów.</p>
Wpływ realizacji LSR na rozwój społeczny i gospodarczy obszaru LGD	<ul style="list-style-type: none"> • rejestr danych LGD, • dane statystyki publicznej (GUS, PUP), • ankiety, • raporty kwartalne Biura LGD. 	<p>Globalny wpływ działań LGD na procesy rozwojowe zachodzące na terenie gmin tworzących LGD, ocena stopnia, w jakim przyjęte założenia LSR odpowiadają zidentyfikowanym problemom w obszarze objętym projektem i/lub realnym potrzebom beneficjentów.</p>
Harmonogram rzeczowo-finansowy LSR	<ul style="list-style-type: none"> • rejestr danych LGD, • raporty kwartalne Biura LGD. 	<p>Ocena zgodności ogłaszanych i realizowanych projektów z harmonogramem określonym w LSR.</p>
Realizacja naborów w tym kryteria i procedury wyboru operacji, zainteresowanie społeczne naborem	<ul style="list-style-type: none"> • sprawozdania z naborów wnioskowo przyznanie pomocy • analiza kryteriów i procedury wyboru operacji • raporty kwartalne Biura 	<p>Ocena dostępności informacji oraz poziom zainteresowania lokalnej społeczności podejmowaniem działań w ramach prowadzonych naborów.</p> <p>Ocena jasności, przejrzystości i</p>

	LGD	aktualności kryteriów wyboru. Ocena sprawności przeprowadzonej oceny w oparciu o przyjęte kryteria i procedury wyboru operacji. Ocena wpływu kryteriów wyboru na realizację założonych celów.
Stopień realizacji wybranych projektów grantowych	<ul style="list-style-type: none"> ankieta monitorująca karta kontrolna grantu raporty kwartalne Biura LGD 	Ocena stopnia realizacji projektów.
Budżet LSR	<ul style="list-style-type: none"> rejestr danych LGD, raporty kwartalne Biura LGD 	Ocena zgodności zaplanowanych środków na poszczególne przedsięwzięcia z potrzebami zidentyfikowanych grup defaworyzowanych. Ocena zgodności i wysokości wydatkowania środków finansowych z przyznanego budżetu na poszczególne przedsięwzięcia obszarze LGD
Plan komunikacji	<ul style="list-style-type: none"> rejestr danych LGD, raporty kwartalne Biura LGD 	Ocena adekwatności działań komunikacyjnych do grup docelowych LSR tym grup defaworyzowanych. Ocena skuteczności prowadzonych działań komunikacyjnych i stosowanych środków przekazu pod kątem osiągnięcia zaplanowanych efektów, a także racjonalne wykorzystania budżetu Planu komunikacji.
Skuteczność promocji i aktywizacji społeczności lokalnej	<ul style="list-style-type: none"> ankiety wypełnione przez beneficjentów, raporty kwartalne Biura LGD 	Ocena skuteczności promocji LGD oraz działań wdrażanych w ramach LSR, mierzona, jako liczba osób, które uzyskały informację na temat LGD oraz skuteczność animacji społeczności
Działalność LGD (pracownicy i funkcjonowanie biura)	<ul style="list-style-type: none"> badania ankietowe, karty doradztwa, opinie beneficjentów, rozmowy z mieszkańcami podczas otwartych spotkań konsultacyjnych wywiady z wnioskodawcami, wywiady z przedstawicielami Zarządu, Rady i Biura LGD, 	Ocena poprawności działalności prowadzonej przez LGD. Ocena skuteczności realizowanych zadań w odniesieniu do założeń LSR oraz poniesionych nakładów.

	<ul style="list-style-type: none"> raporty kwartalne Biura LGD. 	
Efektywność współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej z innymi LGD	<ul style="list-style-type: none"> rejestr współpracy raporty kwartalne Biura LGD. 	<p>Ocena adekwatności organizowanych szkoleń do potrzeb potencjalnych beneficjentów .</p> <p>Ocena jakości świadczonych usług (ewaluacja on-going)</p>
Organ zarządzający, decyzyjny oraz kontrolny	<ul style="list-style-type: none"> listy obecności z posiedzeń, protokoły z posiedzeń, sprawozdania z działalności organów. 	<p>Ocena adekwatności udzielanego doradztwa do potrzeb potencjalnych beneficjentów</p> <p>Ocena pracy pracowników, sposobu przekazywania istotnych informacji potencjalnym beneficjentom, pomoc w rozwiązywaniu problemów</p>

Wyniki ewaluacji:

- Dostarczą informacji o realizacji działań prowadzonych przez oraz z pośrednictwem Lokalnej Grupy Działania „Ziemi Chełmskiej” w 2018 roku ;
- Zostaną wykorzystane do przygotowania działań wdrażanych przez LGD w kolejnych latach realizacji LSR;
- Posłużą do wypracowania katalogu dobrych praktyk w zakresie realizacji LSR.

Odbiorcami ewaluacji są:

- Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Ziemi Chełmskiej”
- Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie jako Instytucja nadzorująca wdrażanie Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, w ramach działania LEADER,
- Wszyscy odbiorcy działań LGD oraz mieszkańcy terenu objętego zasięgiem działań LGD.

2. Ocena realizacji LSR

Realizacja celów zawartych w LSR przewiduje działania w ramach trzech typów operacji:

1) **Operacje realizowane indywidualnie** w ramach wniosków składanych przez beneficjentów innych niż LGD i wybieranych przez organ decyzyjny, a następnie przedkładanych do weryfikacji do Samorządu Województwa. W ramach tego typu pomoc jest przyznawana na operacje w zakresie rozwoju przedsiębiorczości, zachowania dziedzictwa lokalnego, budowy lub przebudowy ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej. Pomoc w ramach tego typu operacji skierowana jest do osób fizycznych i osób prawnych, spełniających kryteria dostępu określone w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego PROW 2014-2020.

2) **Projekty grantowe** udzielane podmiotom wybieranym przez LGD, tzw. grantobiorcom. W ramach tego typu projektów, pomoc jest przyznawana na operacje w zakresie wzmocnienia kapitału społecznego, zachowania dziedzictwa lokalnego, budowy lub przebudowy ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej ora promowania obszaru objętego LSR.

3) **Operacje własne**, tj. operacje kluczowe dla osiągnięcia celów LSR, służące ogółowi, które realizowane są samodzielnie przez LGD w przypadku, gdy nie spotkają się z zainteresowaniem innych wnioskodawców. Operacje własne mogą dotyczyć wydarzeń o charakterze integracyjnym obejmującym obszar całego LGD, jak również organizacji spotkań, warsztatów oraz innych inicjatyw aktywizujących lokalną społeczność całego LGD.

Łączny budżet, którym dysponuje LGD na wdrażanie Strategii wynosi 5 000 000,00 zł. Na działania związane z rozwojem przedsiębiorczości na obszarze LGD zostanie przeznaczony 2 600 000,00 zł (52% całego budżetu). 2% środków tj. 100 000,00 zł, przeznaczonych zostanie na realizację dwóch projektów współpracy (jeden krajowy, jeden zagraniczny). Pozostała część środków zostanie przeznaczona w większości na realizację działań, które wpłyną na zwiększenie atrakcyjności turystycznej obszaru LGD – łącznie 2 265 219,00 zł, tj. 45,30%, natomiast pozostałe 2,70% - 134 781,00 zł na wsparcie włączenia społecznego mieszkańców LGD. Wychodząc naprzeciw potrzebom

zgłaszanych przez mieszkańców oraz Beneficjentów działań realizowanych przez LGD, w 2018 roku dokonano aktualizacji budżetu LSR zwiększając o 0,4% pulę środków dedykowanych zwiększeniu atrakcyjności turystycznej obszaru LGD. Przyjęta konstrukcja budżetu LSR przyczynić się ma do zrealizowania wizji wyrażonej innowacyjnym podejściem określonym w LSR, tj. powstania innowacyjnego produktu – lokalnej marki „Malowniczy Wschód” oraz zintegrowanej z nią kompleksowej i innowacyjnej oferty turystycznej, wspólnej dla całego obszaru LGD.

Środki wydatkowane na realizację strategii pochodzą głównie z 3 źródeł, w tym: budżet EFRROW, budżet państwa oraz wkład własny Wnioskodawców.

W analizowanym okresie, biorąc pod uwagę środki zakontraktowane w ramach umów zawartych z Wnioskodawcami, na koniec 2018 roku poziom wydatkowania środków w ramach poszczególnych celów LSR przedstawiał się następująco:

Cel Ogólny 1 Wzmocnienie potencjału lokalnej gospodarki przyjaznej środowisku i tworzenie miejsc pracy – 2 200 000,00 zł (84,61% budżetu alokowanego na realizację celu w latach 2016-2023)

Cel Ogólny 2 Wsparcie włączenia społecznego mieszkańców LGD „Ziemi Chełmskiej” – 134 780,53 zł (99,99 % budżetu alokowanego na realizację celu w latach 2016-2023),

Cel ogólny 3 Wzmocnienie potencjału turystycznego obszaru LGD przy wykorzystaniu zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych i społecznych – 2 007 417,27 zł (88,62% budżetu alokowanego na realizację celu w latach 2016-2023)

W 2018 roku wydatkowano 165 949,67 zł, tj. 94,99 % założonego na 2018 rok planu wydatków w ramach kosztów bieżących. Oszczędności odnotowano w pozycjach poczęstunku, szkoleń, koszty podróży służbowych, czy organizacji wydarzeń o charakterze integrującym. W pozycji koszty funkcjonowania biura wydatkowano kwotę na poziomie 95,95% planowanych kosztów.

Nabory wniosków w 2018 roku

W roku poddanych ewaluacji zrealizowano 2 nabory wniosków o udzielnie wsparcia na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność, w dwóch zakresach tematycznych:

- w zakresie „*Podejmowanie działalności gospodarczej*” – 1 nabór,
- w zakresie „*Zachowanie i udostępnianie lokalnego dziedzictwa kulturowego*” - 1 nabór.

Nabory zostały przeprowadzone zgodnie z obowiązującym, zatwierdzonym przez Urząd Marszałkowski Harmonogramem naborów wniosków, przy uwzględnieniu obowiązujących limitów środków.

Na nabory wpłynęło łącznie 8 wniosków:

- w zakresie „*Podejmowanie działalności gospodarczej*” - 7 wniosków,

- w zakresie „*Zachowanie i udostępnianie lokalnego dziedzictwa kulturowego*” - 1 wniosek.

W odpowiedzi na nabór nr 1/2018 przeprowadzony w terminie od 15 marca do 29 marca 2018 r. w zakresie „*Podejmowanie działalności gospodarczej*” wpłynęło 7 wniosków o przyznanie pomocy na łączną kwotę dofinansowania 700 000,00 zł. Limit środków w ramach naboru wyniósł: 500 000,00 zł. Alokacja została wykorzystana w 140%. Decyzją członków Rady Programowej do dofinansowania przeznaczono 7 operacji, w tym 2 operacje nie mieściły się w limicie środków alokowanych na nabór.

W odpowiedzi na nabór nr 2/2018 przeprowadzony w terminie od 10 sierpnia do 24 sierpnia 2018 r. w zakresie „*Zachowanie i udostępnianie lokalnego dziedzictwa kulturowego*” wpłynął 1 wniosek o przyznanie pomocy na kwotę dofinansowania 171 241,55 zł. Limit środków w ramach naboru wyniósł: 174 043,28 zł. Alokacja została wykorzystana w 98,39%. Decyzją członków Rady Programowej wniosek przeznaczono do dofinansowania.

Wnioski wybrane do dofinansowania przez Radę Programową (7 wniosków) zostały przekazane do dalszej oceny przez UM WL. Do końca 2018 roku pozytywnie oceniono 5 wniosków, podpisano umowy o przyznaniu pomocy z 5 wnioskodawcami, 1 wnioskodawca zrezygnował z ubiegania się o wsparcie. 1 wniosek pozostawiono bez rozpatrzenia z uwagi na fakt, iż nie mieścił się w limicie środków. Tym samym na koniec 2018 roku w ocenie UM pozostawał 1 wniosek w zakresie „*Podejmowanie działalności gospodarczej*”.

W ramach naborów przeprowadzonych w 2018 roku wykorzystanie alokacji było na poziomie 100% i więcej. W przypadku naboru wniosków w zakresie „*Podejmowanie działalności gospodarczej*” liczba złożonych wniosków znacząco przekroczyła zaplanowaną alokację, co ma związek z faktem, iż jak wcześniej wspomniano, Beneficjenci lepiej radzą sobie z dokumentacją aplikacyjną oraz nie muszą dysponować środkami finansowymi na pokrycie całkowitych kosztów realizacji operacji, ponieważ w tym zakresie tematycznym wsparcie ma formę premii.

Na podstawie rozmów z Beneficjentami można stwierdzić, iż podobnie jak to miało miejsce w roku 2017, Beneficjenci nadal postrzegają dokumentację aplikacyjną jako dość skomplikowaną, jednakże należy zauważyć, iż coraz częściej z dobrym skutkiem podejmują próby przygotowania dokumentacji samodzielnie przy wsparciu doradczym pracowników Biura LGD. Analizując złożone ww. naborach wnioski można uznać, że wnioski są zdecydowanie lepiej przygotowane zarówno pod

względem formalnym jak i merytorycznym, a Wnioskodawcy zdają się być lepiej przygotowani czy to do prowadzenia planowanej przez siebie działalności czy też do realizacji operacji.

Mając na uwadze powyższe zasadne wydaje się kontynuowanie intensywnego wsparcia doradczego dotyczącego zasad prawidłowego przygotowywania wniosków o dotacje. Umożliwi to większej liczbie podmiotów realizację przedsięwzięć na rzecz lokalnej społeczności.

Doradztwo

W 2018 roku LGD prowadziło działalność doradczą dla osób fizycznych oraz przedstawicieli lokalnych podmiotów (jednostek samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych, grup formalnych i nieformalnych, parafii) zainteresowanych złożeniem wniosku o przyznanie wsparcia w ramach ogłaszanych konkursów. Duże zainteresowanie doradztwem jest widoczne w liczbie osób korzystających z doradztwa. Z indywidualnego doradztwa udzielonego przez pracowników LGD, skorzystało 60 indywidualnych podmiotów, z czego 23 podmioty skorzystały z doradztwa świadczonego w biurze LGD, 2 podmioty z doradztwa telefonicznego, 43 z doradztwa świadczonego w ramach funkcjonowania Mobilnego Punktu Informacyjno-Doradczego LSR. Największym zainteresowaniem cieszyło się indywidualne doradztwo w zakresie podejmowania działalności gospodarczej – z usługi skorzystało 55 podmiotów, 2 podmioty skorzystały z usługi doradczej w zakresie rozwijania działalności gospodarczej. Z doradztwa skorzystało 2 NGO oraz 1 jst.

Rok 2018 był trzecim już rokiem świadczenia usług doradczych i w porównaniu do roku 2017 można zauważyć spadek liczby osób korzystających z doradztwa świadczonego przez pracowników LGD, co wynika z faktu zdecydowanie mniejszej liczby ogłaszanych naborów wniosków. W opinii pracowników Biura LGD Beneficjenci aplikujący o przyznanie pomocy są zdecydowanie lepiej przygotowani do skorzystania z doradztwa, są też bardziej świadomi oczekiwań związanych z doradztwem. Niemalże 100% Beneficjentów skorzystało z doradztwa dwukrotnie, spora grupa Wnioskodawców skorzystała z doradztwa więcej niż 2 razy, co bez wątpienia przełożyło się na jakość składanych wniosków.

Działania wspierające realizację Strategii

Oprócz działań skierowanych na wybór i dofinansowanie operacji, LGD prowadziło szereg działań wspierających realizację LSR, do których należały:

- kampanie informacyjne i informacyjno-promocyjne - realizowane głównie za pomocą ogłoszeń i artykułów na stronie www LGD oraz www gmin należących do LGD, Newsletter'a, ogłoszeń na tablicach informacyjnych w siedzibach instytucji publicznych oraz w siedzibach sołectw, ulotek,

ogłoszeń/artykułów w prasie lokalnej, artykułów na portalach społecznościowych, mailingu, działalności Mobilnego Punktu Informacyjno-Doradczego LSR.

W badanym okresie odbyło się również odbyło się III Forum Kobiet Ziemi Chełmskiej, w którym uczestniczyło 106 mieszkańców obszaru działania LGD. Celem Forum było zachęcenie uczestników wydarzenia do zawiązywania partnerstw lokalnych służących integracji lokalnych społeczności oraz budowaniu potencjału społeczno-gospodarczego obszaru działania LGD.

W analizowanym okresie Stowarzyszenie zorganizowało III Rowerowy Rajd Gwiazdzysty "Malowniczy Wschód", w którym udział wzięło 120 rowerzystów, w tym mieszkańcy 8 gmin partnerskich LGD, włodarze, a także grupy rowerowe. Rajd miał na celu promowanie zdrowego stylu życia, aktywnego spędzania czasu, popularyzację walorów krajobrazowo-kulturowych oraz turystyki rowerowej na obszarze objętym marką lokalną „Malowniczy Wschód” (obszar LGD „Ziemi Chełmskiej”), jak również integrację społeczności lokalnej. Wydarzenie zorganizowane zostało przy pomocy współorganizatorów: Grupy Rowerowej ODNOWA - Chełm oraz Wójtów Gmin: Białopole, Dorohusk, Dubienka, Kamień, Horodło, Leśniowice, Wojsławice i Żmudź.

W raportowanym okresie pracownicy Stowarzyszenia prowadzili działalność informacyjno-promocyjną podczas dożynek gminnych i powiatowych oraz Turnieju Gmin „Między nami sąsiadami” w Strachosławiu.

Stowarzyszenie rozstrzygnęło również Konkurs na najlepszy produkt turystyczny powiatu chełmskiego w 2018 roku. Celem konkursu było wyłonienie w danym roku kalendarzowym najbardziej atrakcyjnych, innowacyjnych i przyjaznych dla turystów produktów turystycznych oraz ich promocja, jak również wspieranie inicjatyw lokalnych, których efektem jest tworzenie produktów turystycznych.

Informowanie o celach LSR, zasadach przyznawania pomocy oraz typach operacji, na których realizację e można otrzymać wsparcie.

W ramach kampanii opublikowano 2 artykuły w lokalnej prasie lokalnej informujące o Lokalnej Strategii Rozwoju, jej głównych celach, zasadach przyznawania pomocy oraz typach operacji, na realizację których można uzyskać wsparcie. Wywieszono 10 ogłoszeń na tablicach ogłoszeń w siedzibach instytucji publicznych (UG, PUP, GOK). Na stronie LGD oraz na stronach www gmin LGD opublikowano 29 artykułów oraz zamieszczono 11 informacji w mediach społecznościowych. Ponadto wysłano 8 edycji newslettera informującego o działaniach LGD w ramach wdrażania LSR. Rozdystrybuowano również ulotki informacyjne w liczbie 100 szt. Na bieżąco współpracowano z Lokalnym Punktem Informacyjnym UE.

Informowanie o planowanych konkursach i innych działaniach podejmowanych przez LGD, zwiększenie zaangażowania mieszkańców w działalność LGD oraz promocja dobrych praktyk.

W badanym okresie odbyło się 9 spotkań informacyjno-konsultacyjnych, w których uczestniczyło 89 mieszkańców obszaru LGD. Uczestnicy spotkań zostali poinformowani o planowanych naborach wniosków i innych działaniach podejmowanych przez Stowarzyszenie. Na stronie LGD oraz na stronach www gmin członkowskich LGD opublikowano 19 artykułów oraz zamieszczono 2 informacje w mediach społecznościowych. Wywieszono 3 ogłoszenia na tablicach ogłoszeń w siedzibach instytucji publicznych (UG,PUP).

Informowanie o ogłoszonym konkursie i terminach przyjmowania wniosków.

W badanym okresie wywieszono 17 ogłoszeń na tablicach ogłoszeń w siedzibach instytucji publicznych (UG, PUP). Na stronie LGD oraz na stronach www gmin LGD opublikowano 33 artykuły oraz zamieszczono 4 informacje w mediach społecznościowych. Wykonano mailing do łącznie 223 odbiorców przed każdym z konkursów.

Informowanie o zasadach rozliczania i realizacji projektów

W analizowanym okresie zrealizowano 2 szkolenia dla beneficjentów na temat zasad rozliczania i realizacji projektów, w których udział wzięło 23 uczestników. Wszyscy uczestnicy dotrzykali materiały szkoleniowe zarówno w wersji papierowej jak i w wersji elektronicznej. Po zakończeniu szkolenia przeprowadzono monitoring w postaci ankiet wypełnianych przez uczestników. Na podstawie zebranych ankiet należy uznać, że szkolenie spełniło oczekiwania uczestników.

Poznanie opinii o jakości działań podejmowanych przez LGD i usług doradczych świadczonych przez LGD – badanie satysfakcji i jakości

W okresie poddanym ewaluacji na bieżąco realizowano zadania służące poznaniu opinii o jakości działań podejmowanych przez LGD, obejmujące ankiety w formie papierowej, elektronicznej oraz ankiety on line wypełnianie przez uczestników wydarzeń organizowanych przez LGD, po udzielonym doradztwie, po szkoleniach i spotkaniach. Usługi świadczone przez LGD „Ziemi Chełmskiej” oceniane zostały bardzo wysoko (99% ankiet oceniana na poziomie 5,00).

W ramach badania przeprowadzono 1 wywiad (IDI) z personelem biura LGD oraz 15 wywiadów z mieszkańcami obszaru. Zainteresowani wskazywali na mocne strony szanse i zagrożenia dla prowadzenia skutecznych działań informacyjno-promocyjnych. Za najmocniejsze strony działań informacyjno-promocyjnych uznawane są: duża liczba zróżnicowanych form informacji (różne kanały), bezpośredni kontakt podczas wydarzeń na terenie gmin objętych LGD. Największe

zagrożenie mieszkańcy postrzegają same postawy współmieszkańców takie jak niechęć czy bierność, czy brak zainteresowania. Większość uczestników badania nie zauważała słabych stron.

Wzmocnienie potencjału lokalnej gospodarki przyjaznej środowisku i tworzenie miejsc pracy.

W badanym okresie realizowano usługi skierowane do przyszłych jak i obecnych przedsiębiorców – zorganizowano szkolenie z zakresu innowacyjności oraz wykorzystania OZE w przedsiębiorstwie, w którym udział wzięło 10 osób. Uczestnicy szkolenia zdobyli wiedzę na temat istoty innowacyjności oraz jej roli dla rozwoju konkurencyjnej firmy, jak również poznali przykłady innowacji możliwych do zastosowania przez micro i małych przedsiębiorców w kontekście potrzeb i możliwości lokalnego rynku. Szczególny nacisk położono na przedstawienie informacji w zakresie planowanych przez przedsiębiorców uczestniczących w szkoleniu rozwiązań innowacyjnych i proekologicznych w ramach operacji w zakresie podejmowania jak i rozwoju działalności gospodarczej w ramach PROW 2014-2020. Uczestnicy szkolenia zapoznali się również z możliwością pozyskania dodatkowych Funduszy Europejskich na rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich, którą omówił przedstawiciel Lokalnego Punktu Informacyjnego Funduszy Europejskich w Chełmie.

Ponadto realizowano usługi doradztwa zawodowego (3 edycje warsztatów) dla osób z grup defaworyzowanych. Efekty zrealizowanego wsparcia nie będą widoczne w tak krótkim okresie czasu natomiast z pewnością wystąpią w dłuższej perspektywie – podczas badania ewaluacyjnego realizacji całej strategii. Ankietowani uczestnicy usług wysoko ocenili wsparcie z którego korzystali.

3. System wdrażania LSR

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Ziemi Chełmskiej” jest partnerstwem składającym się z przedstawicieli władz publicznych, lokalnych partnerów społecznych i gospodarczych oraz mieszkańców. Stowarzyszenie jest dobrowolnym, samorządnym, trwałym zrzeszeniem osób fizycznych i osób prawnych, w tym jednostek samorządu terytorialnego, mającym na celu działanie na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Ziemi Chełmskiej działa w oparciu o statut.

Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia

Najwyższą władzą LGD jest Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia, które podejmuje najważniejsze dla funkcjonowania LGD decyzje. Do kompetencji Walnego Zebrania Członków należy: uchwalanie kierunków i programu działania Stowarzyszenia, wybór i odwołanie członków Rady Programowej, Zarządu i Komisji Rewizyjnej, udzielanie absolutorium ustępującemu Zarządowi, rozpatrywanie i zatwierdzanie sprawozdań Rady Programowej, Zarządu i Komisji Rewizyjnej, uchwalanie Statutu i jego zmian, zatwierdzenie Lokalnej Strategii Rozwoju, zatwierdzenie regulaminów działania Zarządu, Komisji Rewizyjnej i Rady Programowej, zatwierdzenie opracowanych przez Radę Programową kryteriów wyboru operacji, rozpatrywanie i zatwierdzanie bilansu (sprawozdania finansowego), ocena działalności Zarządu i Komisji Rewizyjnej, rozpatrywanie odwołań od uchwał Zarządu, nadawanie tytułu Członka Honorowego Stowarzyszenia na wniosek Zarządu, podejmowanie uchwał w sprawach nie zastrzeżonych do kompetencji innych władz, podejmowanie uchwały o rozwiązaniu Stowarzyszenia i przeznaczeniu jego majątku. W 2018 roku Walne Zebrania Członków LGD odbyło się 22 czerwca. Podczas posiedzenia członkowie Walnego zatwierdzili sprawozdanie merytoryczne Zarządu za 2017 rok, sprawozdanie Rady Programowej oraz Komisji Rewizyjnej za 2017 rok oraz udzielili absolutorium Zarządowi Stowarzyszenia za 2017 rok.

Rada Programowa LGD

Rada jest wybierana przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia spośród członków LGD. W skład Rady wchodzi 15 osób, w tym członkowie Stowarzyszenia reprezentujący władzę publiczną, lokalnych partnerów społecznych i gospodarczych oraz mieszkańców. Ani członkowie reprezentujący władzę publiczną, ani żadna z grup interesów nie stanowi więcej niż 49% składu Rady. W składzie Rady znajduje się przynajmniej po jednym przedstawicielu ze wszystkich gmin należących do LGD „Ziemi

Chełmskiej” będących członkami Stowarzyszenia, przynajmniej: 1 przedsiębiorca, 1 kobieta i 1 osoba poniżej 35 roku życia. Sektor publiczny stanowi mniej niż 30% składu Rady.

W 2018 roku Rada Programowa liczyła 15 Członków, w tym 6 przedstawicieli sektora społecznego, 7 przedstawicieli sektora gospodarczego i 2 przedstawicieli sektora publicznego. W składzie Rady nastąpiła zmiana osobowa. Nie nastąpiły natomiast zmiany sektorowe.

W badanym okresie Rada Programowa prowadziła działalność zgodną z celami określonymi w statucie Stowarzyszenia dokonując wyboru operacji, które mają być realizowane w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju w ramach poddziałania 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. W 2018 roku odbyły się dwa posiedzenia Rady Programowej Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Ziemi Chełmskiej” (20.IV i 11.IX), podczas których członkowie Rady dokonywali oceny operacji w zakresie zgodności z Lokalną Strategią Rozwoju i lokalnymi kryteriami wyboru operacji oraz wybierali operacje do dofinansowania. Frekwencja podczas posiedzeń wyniosła 90%. Członkowie Rady ocenili łącznie 8 wnioski, w ramach naborów wniosków, w dwóch zakresach tematycznych.

Zarząd Stowarzyszenia

Zarząd składa się z Prezesa, dwóch Zastępców Prezesa, Skarbnika, Sekretarza wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie Członków. Zarząd konstituuje się oraz wybiera Prezesa, dwóch Zastępców Prezesa, Skarbnika, Sekretarza Zarządu na pierwszym po wyborach zebraniu. Do kompetencji Zarządu należy: podejmowanie uchwał w sprawie przyjmowania oraz wykluczania członków zwyczajnych i wspierających; reprezentowanie Stowarzyszenia na zewnątrz i działanie w jego imieniu; kierowanie i koordynacja bieżącej pracy Stowarzyszenia związanej z realizacją celów statutowych; zwoływanie Walnego Zebrania Członków; podejmowanie uchwał w sprawie przystąpienia i wystąpienia Stowarzyszenia z innych organizacji; powoływanie i odwoływanie kierownika Biura Stowarzyszenia oraz zatrudnianie innych pracowników tego Biura; ustalanie wysokości zatrudnienia i zasad wynagradzania pracowników Biura Stowarzyszenia; przygotowywanie projektów uchwał na Walne Zebranie Członków; realizacja uchwał Walnego Zebrania Członków oraz kierowanie całokształtem działalności Stowarzyszenia; ustalanie programów okresowych, planów działalności programowej oraz finansowej Stowarzyszenia; przedstawienie projektu LSR do zatwierdzenia Walnemu Zebraniu Członków; wprowadzanie i zatwierdzanie zmian do LSR wynikających z bieżącej realizacji LSR; zatwierdzenie opracowanych przez Radę Programową procedur oceny i wyboru operacji; wprowadzanie i zatwierdzanie zmian do procedur oceny i wyboru

operacji, do procedury naboru w ramach projektu grantowego, do procedur ustalania kryteriów wyboru i ich zmiany, do procedury aktualizacji LSR, do procedury monitoringu i ewaluacji, w ramach realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju na okres programowania 2014-2020; wprowadzanie i zatwierdzanie zmian do lokalnych kryteriów wyboru operacji; realizacja LSR zgodnie z zasadami wynikającymi z przepisów Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata –2014-2020, w tym ogłaszanie konkursów, przyjmowanie wniosków i przedkładanie Radzie, celem dokonania wyboru projektów do realizacji w ramach strategii; opracowywanie projektów, wniosków oraz innych dokumentów w celu pozyskiwania środków na realizację celów z innych programów pomocowych; wykonywanie innych działań wymaganych odrębnymi przepisami, związanych z realizacją LSR w ramach rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020; ustalanie wysokości oraz terminów wpłat składek członkowskich, a w szczególnych wypadkach zwalnianie z tych opłat; zatwierdzanie Regulaminu Biura Stowarzyszenia.

Skład Zarządu

Prezes: Beata Juśkiewicz

Zastępca Prezesa: Paweł Mroczkowski

Zastępca Prezesa: Małgorzata Sarzyńska

Sekretarz: Renata Koza

Skarbnik: Grażyna Wagner

W 2018 roku w składzie Zarządu nie zaszły żadne zmiany.

W roku 2018 Zarząd odbył 6 formalnych posiedzeń, poza tym członkowie Zarządu uzgadniali, konsultowali, opiniowali wiele spraw bieżących, w szczególności kwestie finansowe oraz merytoryczne związane z wdrażaniem Lokalnej Strategii Rozwoju, dotyczące organizacji pracy Biura LGD, planowanych działań informacyjno-promocyjnych oraz inicjatyw aktywizujących. Zarząd podjął łącznie 8 uchwał związane z realizacją celów statutowych, w tym m.in:

- uchwałę w sprawie przystąpienia do realizacji zadania publicznego w ramach projektu „CHCESZ-MOŻESZ-POTRAFISZ”,
- uchwały w sprawie zatwierdzenia zmian w Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Ziemi Chełmskiej”,
- uchwały w sprawie zatwierdzenia zmian w Procedurze oceny i wyboru operacji w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego PROW 2014-2020 realizowanych przez podmioty inne niż LGD,
- uchwałę w sprawie przyjęcia nowego członka Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Ziemi Chełmskiej”,

- uchwałę w sprawie zatwierdzenia zmian w Regulaminie Biura Stowarzyszenia
Lokalna Grupa Działania „Ziemi Chełmskiej”.

Podsumowanie badań

W świetle zgromadzonego materiału badawczego można stwierdzić, że działania prowadzone przez LGD „Ziemi Chełmskiej” w zakresie realizacji LSR okazały się wartościowe i angażujące dla odbiorców wsparcia, w tym mieszkańców terenu LGD i bezpośrednich uczestników wsparcia. W związku z tym, że elementy ewaluacji, zgodnie z założeniami realizowane są w trakcie realizacji procesu to na mierzalne, długofalowe efekty należy jeszcze poczekać. Mierzenie obiektywnie efektywności realizacji LSR będzie możliwe po zakończeniu wdrażania LSR. Przyglądając się zakresowi i liczbie inicjatyw podejmowanych przez mieszkańców i beneficjentów (zawodowa/społeczna) można uznać, że nie ma zagrożenia w realizacji Strategii. Pomimo typowego zagrożenia, że aktywność bądź jej brak może być pochodną innych niż badane czynniki, to ze względu na znaczenie i wagę, jaką (przynajmniej na poziomie deklaracji) mają dla mieszkańców działania LGD, będzie uprawnionym łączyć tych działań z realizacją LSR. Natomiast jeżeli chodzi o perspektywę na przyszłość zaleca się zachęcenia osób uczestniczących w doradztwie, w spotkaniach czy też warsztatach do aplikowania o środki. Celowym byłoby rozważenie dodatkowych działań wspierających potencjalnych beneficjentów, tak by wykorzystać pomysły i zaangażowanie potencjalnych wnioskujących w konkursach ogłaszanych w 2019 roku.

Podsumowując należy uznać, że LGD „Ziemi Chełmskiej” w 2018 roku zrealizowała zaplanowane w ramach Strategii wskaźniki produktu i rezultatu. Łącznie na dzień **31.12.2018 r.** wykorzystanie środków przewidzianych na realizację LSR w latach 2016-2023 wyniosło **86,84%(w kwocie 4 342 197,80) zł .**

Realizacja finansowa Lokalnej Strategii Rozwoju

„Podejmowanie działalności gospodarczej”	
Środki przewidziane w budżecie LSR na lata 2016-2023	2 300 000,00 zł
Całkowita liczba podpisanych umów	20
Wykorzystanie środków	2 000 000,00 zł
Wykorzystanie środków %	86,96 %

„Rozwijanie działalności gospodarczej”	
Środki przewidziane w budżecie LSR na lata 2016-2023	300 000,00 zł
Całkowita liczba podpisanych umów	2
Wykorzystanie środków	200 000,00 zł
Wykorzystanie środków %	66,66%

„Budowa, rozbudowa i modernizacja obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej”	
Środki przewidziane w budżecie LSR na lata 2016-2023	538 194,76 zł
Całkowita liczba podpisanych umów	4
Wykorzystanie środków	483 194,76 zł
Wykorzystanie środków %	89,78%

Zachowanie i udostępnianie lokalnego dziedzictwa kulturowego	
Środki przewidziane w budżecie LSR na lata 2016-2023	1 507 024,24 zł
Całkowita liczba podpisanych umów	10
Wykorzystanie środków	1 494 222,51 zł
Wykorzystanie środków %	99,15%

Wsparcie inicjatyw kulturalno-społecznych integrujących środowisko lokalne	
Środki przewidziane w budżecie LSR na lata 2016-2023	134 781,00 zł
Całkowita liczba podpisanych umów	7
Wykorzystanie środków	134 780,53 zł
Wykorzystanie środków %	99,99%

Wspieranie twórczości ludowej, promocja twórców i artystów ludowych	
Środki przewidziane w budżecie LSR na lata 2016-2023	150 000,00 zł
Całkowita liczba podpisanych umów	1
Wykorzystanie środków	30 000,00 zł
Wykorzystanie środków %	20,00%

Aktywność LGD w realizacji działań wspierających realizację LSR była wysoka – koncentrowała się zwłaszcza w obszarze działań informacyjno-promocyjnych jak również integracji lokalnej społeczności. Pozytywną rolę w motywowaniu lokalnych podmiotów do korzystania ze środków przeznaczonych na realizację LSR odegrała działalność doradcza i informacyjno-promocyjna, jaką LGD prowadziło wśród lokalnych mieszkańców, instytucji i organizacji. Tego rodzaju działania stanowią dobrą praktykę, wartą kontynuowania. Warto położyć szczególną uwagę na realizację działań polegających na kontakcie osobistym (podczas różnego rodzaju wydarzeń na terenie LGD)

Ankietowani bardzo wysoko ocenili wiedzę i kompetencje pracowników LGD, co stwarza realną szansę na pełną realizację LSR.